

Ishaje vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravnški prostori
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXI. Cena lista je \$6.00. Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., TOREK, 10. JANUARJA (JANUARY 10), 1939. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 6

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

ČEŠKI TOPNIČARJI BOMBARDIRALI OGRSKO VAS

Madžarska pošilja čete v obmejne kraje

POLICIJA NAPADLA SLOVAKE

Budimpešta, 9. jan. — Bitke na ozemlju ob češko-ogrski meji so se večerj obnovile. Poročilo o grske telegrafске agenture pravi, da so češki topničarji bombardirali vas Nagygezoze v bližini Ungvara. Krogle so zanesle ogenj, ki je uničil tri hiše v tej vasi.

Bitke so se pričele v soboto zvečer in trajale s presledki vso noč. Druga poročila govorijo o spopadih med Čehi in Madžari pri Dohveju in Koropecu. Te vasi so nekaj milj oddaljene od Munkača, kjer je bilo zadnji petek po poročilih iz ogrskih virov 47 oseb ubitih in veliko številno ranjenih. Ogrska je po tej bitki poslala nove čete na obmejno ozemlje.

V Munkaču je bilo večerj pokopanih sedem oseb, ki so bile ubite v bitki zadnji petek. Pogrebnihi svečanosti so se udeležili visoki madžarski uradniki. V tem mestu je zdaj veliko številno ogrskih vojakov.

Praga, Čehoslovačkija, 9. jan. — Vlada avtonomne Rutenije (Podkarpatske Rusije) je deloma pristala na zahtevo ogrske vlade glede umika češko-slovaškega vojaštva iz obmejnih krajev. Češko-slovaški člani mešane komisije, ki preiskujejo obmejni spopad pri Munkaču, ki se je vršil zadnji petek, so izrekli za odpoklic čeških čet pod pogojem, da se tudi madžarski vojniki umaknejo. Češki uradniki so zaeno zahtevali likvidacijo ogrskih neregularnih čet, katere so obdolžili, da so one provocirale obmejne incidente. Čehi in Madžari dolžijo drug drugega odgovornosti za spopade.

Budimpešta, 9. jan. — Madžarska policija je streljala na Slovake, ki kažejo svoje simpatije do Čehov, v zvezi z obmejnimi bitkami, v katerih je bilo v zadnjih dneh več ubitih in ranjenih. Trije Slovaki so bili ranjeni v policijskem napadu v vasi Komaron-Csehi. Policija pravi, da je bila prisiljena streljati na demonstrante, ker so jo napadli s kamenjem.

Luteranci se upirajo nacijski kontroli

Henlein posvaril katoliške duhovnike

Berlin, 9. jan. — V luteranskih cerkvah je bila večerj prečitana proklamacija, da hočejo vladni uradniki dobiti popolno kontrolo nad cerkvijo, zaeno pa obžaluje razkol med pastorgi v momentu, "ko je enotnost najbolj potrebna." V Dahlemu, berlinskem predmestju, je proklamacijo prečital rev. Wilhelm Niemoeller, brat Martina Niemoellera, ki se je upri nacijem in je bil poslan v koncentracijsko taborišče.

Proklamacija vsebuje pritožbo, da je bilo več pastorgev aretiranih, ker so se borili proti nacijski dominaciji luteranske cerkve. 130 pastorgev je bilo odstavljeno, več drugim je bilo prepovedano pridiganje in enajst je bilo izgnanih iz Berlina.

Konrad Henlein, governer Sudete, je v svojem govoru v Znamu posvaril duhovnike, da bodo njihove cerkve kmalu prazne, ako se bodo vmešavali v politiko. Dejal je, da je bila južna Moravska pod dominacijo duhovščine, dokler ni postala del Nemčije.

Na poslopih nacijskih uradov

Domače vesti

Minnesotske novice

Gilbert, Minn. — Tu je umrl Frank Markun, star 28 let in rojen v Ameriki. Zapušča starše, dva brata in sestro. Ob smrti ni spadal k nobeni podporni organizaciji. — V bolnišnici v Duluthu se nahajata Martin Alič iz Aurore in John Majnarič iz Elyja, oba člana SNPJ.

Nov grob v Indiani

Clinton, Ind. — Dne 4. t. m. je tukaj umrl John Strniša, star 62 let in rojen v Grmu pri Novem mestu. V Ameriki je živel 35 let in tu zapušča ženo in tri odrasle sinove. Bil je član društva 50 SNPJ.

Smrt kosi tudi v Kansasu

Kansas City, Kans. — Zadnje dni je tu naglo umrla Mary Knavs, doma iz Srednje vasi pri Dragi, ki zapušča dve omoženi hčeri in več vnukov ter vnukinj. — Nadalje se je tu pripetil nenavaden slučaj, da sta bili mati in hči skupaj pokopani. To sta bili Pavlina Štrbenc in njena hči, omožena Fugina in mati več otrok. Drugih podrobnosti naš vir nima.

Avtna nesreča v Chicagu

Chicago. — Dne 8. t. m. je po vesteh v čikaških listih umrla v okrajni bolnišnici za poškodbane, ki jih je dobila pri avtni nesreči na novega leta dan, Rose Matkovič, stara 43 let. Njen naslov je bil 1829 So. Alport st.

Se en nov grob v New Yorku

New York. — Zadnje dni je tu umrl John Pavlič, po domače Pepečkov Johan, star okrog 50 let in doma od Domžal. Pokosila ga je jetika.

Clevelandске vesti

Cleveland. — V bolnišnici je umrl Leopold Peček, star 44 let in doma iz Roba pri Velikih Laščah. V Ameriki je bil 26 let in tu zapušča več sorodnikov. — Dne 5. t. m. je v bolnišnici umrl Anton Goršek, star 49 let in doma iz Št. Vida pri Ljubljani. V Ameriki je bil 26 let in zadnjih pet let je živel na farmi v Madisonu. Zapušča dva sinova. — Družini Martin in Jennie Jakulin je umrl triletni sinček Donald.

Nov grob v Penni

Lloydell, Pa. — Pred nekaj dnevi je tu umrl John Alič, star 64 let in rojen v Strahomeru (kje je ta kraj?). Pobrila ga je pljučnica. Tu zapušča ženo, sina, nečaka, nečakinjo in druge sorodnike. Bil je član društva št. 80 SNPJ.

Rezultat izleta hrv. pev. društva Zore

Chicago. — Članstvo tukajšnjega hrvaškega pevskega društva Zore je suspendiralo svojega predsednika F. Halauša, tajnika L. Tilla, blagajnika I. Jakopiča in druga dva odbornika J. Margetiča in W. Pavličiča iz razloka, ker so lani vodili Zoro na izlet v stari kraj in tamkaj dopustili, da je bil izlet izrabiljen v strankarske svrhe. Dalje so ti odborniki brez dovoljenja članstva sprejeli od jugoslovanske vlade vsoto \$4200 za koncerte v domovini.

Aparat za razbijanje atomov iznajden

Ithaca, N. Y., 9. jan. — "Radijska puška" za razbijanje atomov je bila iznajdena na univerzi Cornell. Aparat je osem čevljev dolga cev in šest palcev v premeru, notranjost pa je vakuum, v katerega kratki radiovalovi gonijo svetlobo z brzino več tisoč milj na sekundo in razbijajo atome.

na Dunaju so se pojavili letaki, vsebujoči ostre napade na katoliško cerkev in jezulte, ker vodijo protinacijsko propagando. Propaganda izvira iz Amsterdama, toda financira jo Vatikan. Naciji pravi, da se je katoliška duhovščina zvezala z židi.

FRAKCIJSKI BOJ V AVTNI UNJI OBNOVLJEN

Martin odstavil uporne uradnike

VEST O POGODBI S FORDOM ZANI-KANA

Detroit, Mich., 9. jan. — Notranja vojna v uniji združenih avtnih delavcev je po treh mesecih navideznega premirja ponovno izbruhnila. Homer Martin, predsednik unije, je napovedal vojno upornim uradnikom, o katerih pravi, da so se zvezali s komunisti, da ga izpodrinejo kot predsednika in dobijo kontrolo nad avtno unijo, drugo največjo organizacijo, včlanjeno v Kongresu industrijskih organizacij.

Martin je zdaj odstavil uradnike krajevne unije št. 51 UAW, ene največje enote organizacije avtnih delavcev. Zasegel je tudi vse rekorde te unije in postavil dva administratorja, ki bosta vodila posle unije do volitev, ki se bodo vršile čez deset dni. Martin je dejal, da so bili odstavljene uradniki pod dominacijo komunistov.

Frakcijski boj v avtni uniji se je pričel v zadnjem juliju, ko je Martin odstavil Geo. F. Addeasa, tajnika-blagajnika unije. Dva tedna pozneje je suspendirani člani eksekutivnega odbora avtne unije odbili nazaj svoje pozicije, kar se je tudi zgodilo. Izgledalo je, da bo mir v uniji, toda Martinova akcija je zdaj provocirala nov konflikt.

Martin je večerj izjavil, da so nekateri uradniki govorili nesresnico, ko so poročali, da je on izjavil, da bo Ford Motor Co. priznala avtno unijo. Zanimal je, da je on rekel, da se bo kmalu pričel pogajati s kompanijo glede sklenitve pogodbe z unijo. Uradniki so objavili to poročilo, da mu napravijo sitnosti v uniji.

V spor so potem posegli voditelji CIO in po zaslisanju odredili, da morajo vsi suspendirani člani eksekutivnega odbora avtne unije odbiti nazaj svoje pozicije, kar se je tudi zgodilo. Dva moža sta bila ubita in tri druge osebe ranjene, ko se je tovrni avto zaletel v stoječ avtomobil na North ave. v bližini Glenn Ellyna.

Mooney za slogo v delavskih vrstah

Množica pozdravila Mooneyja v San Franciscu

San Francisco, Cal., 9. jan. — Tom Mooney, ki je po 22 letih zapora dobil svobodo, se je večerj vrnil v San Francisco, kjer ga je pozdravila množica 100,000 ljudi. V svojem govoru je dejal, da bo napel vse svoje sile v kampanji, da združi delavce v enotni fronti in potegne vse, ki delajo, v organizacijo.

"Samo ena stvar je, ki stoji med ljudstvom in svobostjo," je rekel Mooney. "To je militančno in agresivno delavsko gibanje."

Mooney je prišel večerj v San Francisco iz Sacramenta, ko ga je novi governer Culbert L. Olson pomilostil. Governer je abolel po ceremonijah v zvezi s pomilostitvijo Mooneyja in odpeljali so ga v bolnišnico. Zdravniki pravijo, da bo kmalu okrevl.

Mooney je v navzočnosti uradnikov unij Kongresa industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije ter železniških bratovščin govoril tisočem na glavnem trgu v San Franciscu. V detajlih je orisal svojo borbo za svobodo v zadnjih 22 letih, ko sta bila on in Warren K. Billings obsojena v došmrtno ječo na obtožbo, da sta položila bombo, ki je ubila deset ljudi, ko se je vršila parada za vojno pripraviljenost v San Franciscu l. 1916. Mooney je dejal, da se bo boril, da tudi Billings dobi kmalu svobodo.

Poleg Mooneyja so govorili pred ogromno množico podgoverner Ellis Patterson, Harry R. Bridges, direktor unij CIO na zapadu, in John Shelley, državni senator in predsednik sveta unij ADF v San Franciscu.

Enajst ubitih na čikaških cestah

Chicago, 9. jan. — Enajst ljudi je bilo ubitih na cestah v okraju Cook (Chicago) v soboto in nedeljo v avtnih kolizijah. Dva moža sta bila ubita in tri druge osebe ranjene, ko se je tovrni avto zaletel v stoječ avtomobil na North ave. v bližini Glenn Ellyna.

ŠPANSKI UPORNIKI PRODIRAJO V KATALONIJO

Franco pošilja čete na južnozpadno fronto

LETALSKI NAPAD NA VALENCIJO

Zaragoza, Španija, 9. jan. — Poveljniki fašistične armade poročajo, da so uporniki prodrli dvanajst milj daleč in zasedli deset vasi na centralni fronti v Kataloniji, vzhodno od Belaguerja. Fašisti naokoličujejo pozicije lojalistov ob cesti, ki vodi iz Cervere v Barcelono, kjer je sedež španske ljudske vlade.

Srdite bitke so v teku južnozpadno od Leride in ob reki Segri. V nekaterih krajih na tej fronti so fašisti prodrli lojalistično obrambno črto in zasedli leridski sektor, katerega so viadnje čete okupirale v protiofenzivi v aprilu preteklega leta. Zdaj se fašisti pripravljajo na splošno ofenzivo na fronti v Kataloniji.

Hendaye, Francija, 9. jan. — Španska vlada javlja uspehe v protiofenzivi na fronti v južnozpadni Španiji. Lojalisti so prekoračili reko Zujar in se približali glavni železniški prog, ki spaja mesto Seville s severnim delom fašistične Španije.

Španski armadi na fronti pri Estremaduri poveljuje general Jose Miaja. Cilj lojalistične protiofenzive je receptivev fašističnega ozemlja na dvoje in prodiranje proti portugalski meji. Miaja hoče, da general Franco pošlje nove čete na to fronto iz Katalonije, da se tam zmanjša pritisk fašistične ofenzive.

Lojalisti so večerj zasedli rudarski distrikt Penarroja in mesto Fuenteovejuna, važno železniško križišče, nakar so pričeli prodirati proti Azuagi. V treh dneh protiofenzive so lojalisti okupirali ozemlje v obsegu 250 štirjaških milj in se približali prog Seville-Salamanca železnice. Španske čete so oddaljene od portugalske meje okrog 70 milj.

Madrid, 9. jan. — V letalskem napadu na pristanišče v Valenciji so fašisti ubili 32 civilnih prebivalcev in ranili 47 drugih. Bombe so porušile tudi 21 hiš.

Mussolini vabi Italijane domov

Kolonizacija italijanskega imperija

Rim, 9. jan. — Italija, ki je preobjudena in je nekdanj pošiljala pol milijona prebivalcev v druge države letno, zdaj vabi izseljence domov. Mussolini hoče dobiti čimveč Italijanov, ki živijo v tujemstvu, pod italijansko zastavo. V Rimu sodijo, da številno v tujemstvu živčih Italijanov znaša deset milijonov.

Komisija, ki bo vodila reparacijsko Italijanov, je bila pravkar ustanovljena. Ta je dobila pol milijona dolarjev za začetek svojega dela. Mašinerija fašistične stranke, ki ima svoje podružnice med Italijani v drugih državah, je bila zdaj pogrnana v tek.

Sto Italijanov se je že vrnilo domov iz južnega dela Francije. Tvorili so prvo grupo, ki je prišla domov pred dvema tednoma. Ako se bo veliko številno Italijanov odzvalo povabilu, bodo ti potem poslani v kolonije italijanskega imperija. Kakor fašistična kampanja za povečanje števila rojstev otrok, bo tudi ta akcija povečala število prebivalcev Italije, čeprav je že zdaj preobjudena. Mussolini bo to izkoristil v kampanji teritorialne ekspanzije, poleg tega pa bo lahko povečal svojo armado v slučaju vojne. Iz tega sklepajo, da diktator ne bo odnehal v svoji kampanji, da Italija dobi nove teritorije na račun drugih držav, predvsem Francije.

Enote fašistične stranke, agrarni sindikati in industrijski so bili že instruirani, naj naredijo prostor za vračajoče se Italijane. Mussolinijev poziv je dobil ugoden odmev med Italijani v tujemstvu, katere italijanska država še vedno smatra za svoje državljane. Za svoje državljane smatra celo otroke Italijanov, ki so bili rojeni v tujemstvu in niso nikdar videli Italije.

Sovjeti nastopili proti delavcem

Kampanja proti lenuhom in postopačem

Moskva, 9. jan. — Moskvska radiopostaja je večerj naznanila novo odredbo, ki določa avtomatično odsolovitev vsakega delavca, ki pride več ko dvajset minut prepozno na delo. Odredba je v prvi vrsti naperjena proti lenuhom in postopačem. Distriktni prosekutorji so že dobili navodila, naj ostro nastopijo proti ravnateljem tovarn, ki bi ignorirali odredbo. Vlada tudi zahteva pospešitev produkcije v industriji strojev in znižanje mezd.

Viktor Lvov, komisar strojne industrije, je naznanil, da morajo delavci povečati produkcijo 25 odstotkov, če hočejo prejemati normalno mezdo. Plačo pri akordnem delu je že znižal 14 odstotkov in izjavil, da je bila plača v tej industriji v preteklem letu previsoka. Nova mezdna lestvica stopi v veljavo 1. februarja.

Ako bo delavec produciral deset odstotkov več kakor zahteva minimum, mu bo zvišana plača za 30 odstotkov; če bo produciral 40 odstotkov več, bo plača podvojena.

Nova odredba je v soglasju z dekretom, ki je bil objavljen 28. decembra in kateri je imel poostri disciplino med delavci v tovarnah in uslužbeni v uradih. Takrat je bilo naznanjeno, da bodo dobili letne počitnice samo oni delavci, ki bodo dokazali, da so delali stalno najmanj eno leto. Materinski, penzijski in odškodninski zakoni so bili tudi revidirani.

RAZKOL V DEMOKRATSKI STRANKI NARAŠČA

Reakcionarji napovedali boj Rooseveltu

GARNER VODJA OPOZICIJE

Washington, D. C., 9. jan. — Govor predsednika Roosevelta, ki ga je imel zadnje soboto v zvezi s proslavo Jacksonovega dneva in v katerem je oplasil reakcionarje v stranki, je izrazil novo trenje. Slednji so vzeli Rooseveltov govor kot vojno napoved in izjavili, da so pripravljene na boj s predsednikom.

Od izida tega boja zavisi kontrola nad konvencijo demokratske stranke l. 1940. Za voditelja konservativne grupe, ki pobija Rooseveltov "new deal", se je postavil John N. Garner, podpredsednik Združenih držav. Konflikt je že dosegel stopnjo, ki obeta izzvati politični razkol v demokratski stranki, kakršnega dežela ni videla od l. 1912, ko je frakcijski boj razdvojil republikansko stranko in je Amerika dobila demokratsko administracijo, ko je bil Woodrow Wilson izvoljen za predsednika.

Garner in njegovi pristaši niso hoteli komentirati Rooseveltovega govora, dali pa so razumeti, da je prelom s predsednikom neizbežen. Boj se bo pričel v sedanjem zasedanju kongresa, ko bo Roosevelt zahteval sprejetje svojega programa.

Oni senatorji in kongresniki, katerih poraz je zahteval Roosevelt pri zadnjih kongresnih volitvah, so zavzeli stališče, da so oni pravi demokrati, ker so se uprli Rooseveltu, ko je hotel povečati število članov federalnega vrhovnega sodišča in reorganizirati vladne departamente.

V svojem govoru je Roosevelt namignil, da bo vetiral zakonodajo, ki bi imela odpraviti federalno religio administracijo in vreči breme oskrbe revešev posameznim državam. To vprašanje bo izzvalo ostre kontroverze v kongresu med Rooseveltovimi pristaši in reakcijo v demokratski stranki.

Kitajci zasedli mesto ob reki

Japonci streljali na lastne čete

Sanghaj, 9. jan. — Kitajci poročajo, da so njihove čete reokupirale mesto Wenčeng na vzhodni strani Rumene reke v naskoku, v katerem so bile japonske kolone vržene nazaj. Pred zasedbo mesta so Japonci pomotoma streljali na svoje čete v Wenčengu. Krogle iz topov so pokosile veliko število japonskih vojakov. Wenčeng leži v provinci Šansi.

V tridnevni bitki pri Lišihu v provinci Šansi so Kitajci ubili 1899 japonskih vojakov, razbili osem japonskih topov in zasegli veliko količino orožja in bojnega materiala.

Japonski letalci so večerj bombardirali Kang v provinci Hupeh in Taojan v provinci Hunan. Koliko ljudi so bombe ubile in ranile, ni znano. Letalci so metal tudi letake med prebivalce v Cangši in Nancengu.

Capone premeščen v drugo jetnišnico

San Francisco, Cal., 9. jan. — Al Capone, čikaški gangster in "butlegar" je bil premeščen iz federalne jetnišnice na otoku Alcazar pri San Franciscu v jetnišnico v San Pedru, Cal. Svojo kazen bo presedel 19. januarja, toda čaka ga nadaljnje leto zapora v Chicagu.

Pot nazaj. (Narissal Jerger.)

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in lastnina društva (tudi Chicago) in Kanada
\$2.00 na leto; \$1.50 na pol leta; \$1.00 na četrt leta; na Chicago
in Cileo \$1.50 na leto; \$1.00 na pol leta; na Toronto
\$2.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cileo \$1.50 per year,
foreign countries \$3.00 per year.

Črna slovesna poštovanja — Napisal dopis in temenosti
glasnik se ne vrnejo. Napisal dopis in temenosti
glasnik se ne vrnejo. Napisal dopis in temenosti
glasnik se ne vrnejo. Napisal dopis in temenosti
glasnik se ne vrnejo.

Addressing rates on envelopes — Manuscripts of
communications and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Navedi na vsi, kar ima sili s imenom
PROSVETA
1937-38 St. Lawrence Ave. Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Poročilo o smrti
Aguilar, Colo. — Na 28. dec.

je tukaj umrl Lorenz Mezeg, star 59 in pet mesecev. Rojen je bil v Dolnji Dobravi, občini Trata, glavarstvo Kranj, Gorenjsko. Bil je samec. Podlegel je paralizi na možganih. Spadl ni k nobenemu podpornemu društvu, bil pa je član Vsealovanskega izobraževalnega kluba s sedežem v Los Animasu, Colo. Pogreb se je vršil 1. januarja pod vodstvom tega kluba in pokopan je bil v Trinidadu. V zadnje slovo mu je Fr. Moran prečital nagrobni govor v angleščini, spodaj podpisani pa v slovenščini. Pogreb je bil civilen.

Ker ni bilo denarja za pogreb, so se člani kluba zavzeli in od članov kluba in prijateljev pokojnika nabrali za bolj dostojen pogreb. Darovali so sledeči: Vincenc Konik, \$7.75, Mike Lutet \$2, Sam Curgus \$1.50. Po \$1.00 so dali: Geo. Cester, John Smerčič, Joe Sinkovich, Joe Kosernik, Fred Kezele, Geo. Preskar, J. Kitoš, John Ribol, Alex Ljupinski, Fr. Pavlovič, Mrs. D. Nazzaro, Karl Colner, Rose Cox, Blaž Stravas st., družina Matvij in Fr. Plovec 75c. Po 50c so dali: August Smolich, John Kebe, Karl Pawloski, M. Malovič, Louis Poma, Mary Slivec, Blaž Stravas ml., Tony Lonich, Nick Rodkovič, John Miller; po 25c: Albin Adamkovich, Rafael Jandano, B. Tessitory.

V imenu kluba se vam vsem lepo zahvalimo za darovano vsoto in tudi vsem, ki ste se udeležili pogreba. Ni nam znano, ako ima pokojnik tukaj kakšne sorodnike. Ako kateri želi kaj več izvedeti o pokojnem, naj piše na spodaj podpisane. — Nabilalci Mike Marouri, Joe Kolenc, Frank Moron, August Smolich.

Joe Kolenc, 381,
(Box 161, Aguilar, Colo.)

O čudni boleznih
Pueblo, Colo. — Ko sem bil leta 1926 v Clevelandu, Ohio, mi je moj prijatelj pripovedoval o njegovi ravno kar umrli ženi, kako je v bolnišnici pred smrtjo grozno trpela ne da bi zdravniki doznali vzrok bolezni, katere ji je povzročila smrt. Takoj po njenem izdihu so ga zdravniki prosili, naj jim dovoli, da na njegovi mrtvi ženi pronajdejo vzrok njenega trpljenja in smrti. Rekli so mu, da to bo zelo koristilo zdravniški vedi in ravno tako v splošnem človeški družbi. Ker je ta moj prijatelj mož naprednega mišljenja, je stvar takoj razumel in privolil. V nekaj minutah so že pronašli, da je žena umrla v sled zastupljenja krvi, katerega je zadobil pri delu v tovarni. Zdravnik mu je nato svetoval, naj to žli kompanijo za odkodnino. Da je res smrt nastala v sled zastupljenja krvi, bo on pričal. Mož pokojne žene je nato res vložil tožbo in dobil od kompanije nekaj tisočakov.

Tudi moj slučaj bom navedel za namenom, da bo mogoče komu koristil; čeravno morda ne bo preprečil smrti (kar pa je tu di možno), bo pa lahko služil v hitrejšo ugotovitev bolezni.

Prav gotovo nisem jaz sam in edini, da sem prenašal bolezen več let, ne da bi vedel kaj mi je. Pred petimi ali šestimi leti sem se počutil zdrav in trden. Delal sem po pregorovih in nato po tovarnah. Dela, čeprav težka, sem z lahkoto in veseljem opravljal. Da mi je bilo bolj kratak čas, sem si zdraven zaživžgal, še večkrat pa zapel. Slabosti in utrujenosti nisem poznal. Rad sem zahajal v veselo družbo, posebno pa tja, kjer je bilo lepo petje. V zadnjih petih ali šestih letih sem začel postajati polagoma bolj slaboten. Delal sem in tudi kakšno zapel, ali nič več tako iskreno in veselo. Postajal sem bolj in bolj slaboten. Bolečine na mojem životu nisem nobene občutil. Spanje ponoči je postajalo vedno bolj rahlo, včasih nisem spal po tri do štiri dni nič. Jedel sem lahko vse, ne da bi mi kaj škodovalo, ravno tako pil in kadil.

Premišljeval sem in študiral to mojo čudno bolezen. Šel bi k zdravniku, ali kaj naj mu povem, če me nič ne boli? Šel sem vseeno. Zdravnik me je uljudno vprašal, kaj želim in kako se počutim. Povedal sem mu, da se počutim zelo bolnega in da želim, da me dobro preišče ter ugotovi vzroke mojih slabosti. Zdravnik me je valjal po mizi, tlačil in trkal po životu in večkrat vprašal, te tukaj kaj boli? Ne. Kaj pa tu? Ne. Tu? Ne, nič. Torej te nikjer nič ne boli? Prav nič ne. Tako so se vrstila vprašanja in odgovori. Izvršil je še druge preiskave.

Ko se drugi dan vrnem, sem ga vprašal, kaj je pronašel. Rekel mi je, da ni nič posebnega. Voda, kri, krvni pritisk, srce, vse je v normalnem stanju. Vse dokazuje, da si zdrav, mi pravi. Dal mi je še neko tekočino in nekaj pilul s pripombo, kako naj zaužijem; kadar vse porabim, naj se zopet vrnem. Račun je bil osemnajst copakov. Zdravila sem jemal po predpisih. Pomagala niso nič. Šel sem ponovno do njega in to večkrat. Nato sem razvidel, da njegova zdravila nič ne pomagajo in sem ga pustil.

Čez nekaj časa sem šel k drugemu. Preiskava in rezultat je bil podoben prvemu. Nadalje mi je moj prijatelj priporočal še tretjega, ki je po njegovem mnenju in skušnjah eden najboljši. Drugi dan sem že bil pri dotičnemu zdravniku v zdravniški sobi. Preiskoval me je kot pri vojaškemu naboru. Bil sem zopet "tavglih". Dal mi je še nekakšna zdravila; prav gotovo za namenom, da koristijo večjemu kakor meni. Zdravila so dana na trgu zaradi tega, da se prodajajo za profit, ne pa za pomoč bolnim. Ravno tako je v splošnem z zdravniki; niso se učili njih poklica, da bi koristili človeški družbi, temveč da koristijo sami sebi in svojim.

Vse to moje obiskovanje zdravnikov se je vršilo v Chicagu. Nato sem se preselil sem v Pueblo, Colorado, upajoč, ker je

tukaj bolj zdravo podnebje, da mi bo s tem kaj pomagano. Res prvih par mesecev sem se počutil prilično dobrega, pridobil sem precej na teži in to menda vse zato, ker sem zelo zaupal coloraški klimi. Tudi tukaj so se mi pozneje začela kolena šibiti. Slabost in utrujenost sta se me lotili bolj in bolj, še celo jezik se mi je včasih od slabosti zapletal in srce mi je bilo kot za stavo.

Nekaj pa vendar mora biti z menoj narobe, sem si mislil. Saj star se nisem toliko, da bi moral biti tako slaboten. Saj so tudi drugi stari in še veliko bolj, pa vseeno so veseli in čvrsti. Da ima moja starost pri tem kaj opraviti, ne, tega pa ne verujem. Bolan sem, a ne star. Šel sem zopet tukaj v Pueblo k dobremu zdravniku, dr. Craig-headu. Po dolgi preiskavi je končno pronašel pravo zločinko (golšo) v meni, ki mi je grenila življenje mnogo let. Zdravnik mi je priporočal takojšnjo operacijo. Da sem bil še bolj na jasnem o moji bolezni, sem šel še k drugemu zdravniku, dr. Raisu, o katerem sem slišal, da je eden najboljših ekspertov v tej stroki, posebno pa v operacijah na golši. Tudi pri njem sem šel skozi enak proces. Pronašel je in potrdil ugotovitev prvega. Poskusil je prvo, da mi golšo odpravi z zdravili, ker pa ni šlo, je tudi on priporočal operacijo, kar sem takoj privolil.

Operacija je trajala približno dve uri. Dali me niso nič v ometico, ves čas sem lahko govoril z bolničarkami, ki so stale okrog mene in ravno tako z zdravniki. Večkrat me je med operacijo moj zdravnik vprašal, če me kaj boli in kako se počutim. Odgovarjal sem mu, da dobro in priporočal, naj si vzame čas in vse iz mene strebi, kar me je do sedaj morilo; jaz bom vse pretrpel in vzdržal.

V bolnišnici sem bil sedem dni, osmi dan pa že doma. V treh tednih sem že začel opravljati moje vsakdanje delo in se počutil, kot da bi mi nikdar nič ni bilo. Zdravil sem se tako hitro, da sem se kar čudil, ravno tako zdravnik in drugi. Zdaj sem zopet kot fant od fare in upam, da bo še lušno.

Zahvaljujem se vsem, ki ste me obiskovali v bolnišnici, in ravno tako hvala tistim, ki so mi poslali cvetlice, da so krasile moje sobo ter mi delale veselje, kar je gotovo tudi bil pripomoček k boljšemu uspehu.

Anton Medved, 21.
Denar, new deal in drugo
New Philadelphia, O. — Sem prijatelj resnice in sovražnik hinavščine. Ker hinavščina bolj napreduje kakor resnica, sem se namenil, da malo opišem to in ono. Znano je, da je malo navadnih delavcev, ki se zanimajo za finančna vprašanja. Ker bodo igrala veliko vlogo leta 1939, je priporočljivo, da se delavci bolj seznanijo z njimi, ker so kot vreča brez dna, katere ni mogoče nikdar napolniti.

Svet je ekonomsko organiziran v štiri grupe: 1) financir ali bankir, 2) tovarnar, 3) prodajalec in 4) delavec. Sedaj si pa delavec ogled, koliko jih nosi na svoji grbi. Imaš najbolj šibke noge, toda nosiš največje breme, poleg tega imaš pa še druge obveznosti. Na primer podpiral šole, cerkve, vsakovrstne organizacije itd. Vse to vzdr-

Leto 1939 bo velikega pomena za delavca. Zato je tvoja dolžnost, da se bolj zanimaš kakor si se kdaj prej. Zadnje governerske volitve so izpadle večinoma za republikance, ki se sedaj zanašajo, da bodo zmagali pri predsedniških volitvah. Ze sedaj se pripravljajo, kaj bodo naredili. Upijejo, da se ameriškim državljanom jemljejo pravice in prostosti. V resnici pa ne pridejo na dan, da se za delavce pravice in svobodščine ne bojijo, ampak le za svoje. Lažejo na vse načine in pripovedujejo, kaj vse bi moral delavec imeti, da ne bo treba delati pri WPA niti biti na direktnem relifu. Pravijo, da bi morali vsi delati in imeti dobre plače. Res bi bilo to treba, ampak pri republikancih je vse to bluf, kot je tudi pri demokratih. Če bi republikanci imeli tako

Leto 1939 bo velikega pomena za delavca. Zato je tvoja dolžnost, da se bolj zanimaš kakor si se kdaj prej. Zadnje governerske volitve so izpadle večinoma za republikance, ki se sedaj zanašajo, da bodo zmagali pri predsedniških volitvah. Ze sedaj se pripravljajo, kaj bodo naredili. Upijejo, da se ameriškim državljanom jemljejo pravice in prostosti. V resnici pa ne pridejo na dan, da se za delavce pravice in svobodščine ne bojijo, ampak le za svoje. Lažejo na vse načine in pripovedujejo, kaj vse bi moral delavec imeti, da ne bo treba delati pri WPA niti biti na direktnem relifu. Pravijo, da bi morali vsi delati in imeti dobre plače. Res bi bilo to treba, ampak pri republikancih je vse to bluf, kot je tudi pri demokratih. Če bi republikanci imeli tako

Leto 1939 bo velikega pomena za delavca. Zato je tvoja dolžnost, da se bolj zanimaš kakor si se kdaj prej. Zadnje governerske volitve so izpadle večinoma za republikance, ki se sedaj zanašajo, da bodo zmagali pri predsedniških volitvah. Ze sedaj se pripravljajo, kaj bodo naredili. Upijejo, da se ameriškim državljanom jemljejo pravice in prostosti. V resnici pa ne pridejo na dan, da se za delavce pravice in svobodščine ne bojijo, ampak le za svoje. Lažejo na vse načine in pripovedujejo, kaj vse bi moral delavec imeti, da ne bo treba delati pri WPA niti biti na direktnem relifu. Pravijo, da bi morali vsi delati in imeti dobre plače. Res bi bilo to treba, ampak pri republikancih je vse to bluf, kot je tudi pri demokratih. Če bi republikanci imeli tako

Leto 1939 bo velikega pomena za delavca. Zato je tvoja dolžnost, da se bolj zanimaš kakor si se kdaj prej. Zadnje governerske volitve so izpadle večinoma za republikance, ki se sedaj zanašajo, da bodo zmagali pri predsedniških volitvah. Ze sedaj se pripravljajo, kaj bodo naredili. Upijejo, da se ameriškim državljanom jemljejo pravice in prostosti. V resnici pa ne pridejo na dan, da se za delavce pravice in svobodščine ne bojijo, ampak le za svoje. Lažejo na vse načine in pripovedujejo, kaj vse bi moral delavec imeti, da ne bo treba delati pri WPA niti biti na direktnem relifu. Pravijo, da bi morali vsi delati in imeti dobre plače. Res bi bilo to treba, ampak pri republikancih je vse to bluf, kot je tudi pri demokratih. Če bi republikanci imeli tako

Koncentracija znanosti v Ameriki

Zadnje zborovanje ameriških znanstvenikov je pokazalo še večjo izpremembo v stališču znanstvenih krogov napram ostalim panogam javnega življenja kakor lani. Do lani so bili ameriški znanstveniki čisto izolirani; živeli so svoje ločeno življenje in se niso brigali za politične in socialno-ekonomske probleme — lani pa so prvič poudarili, da je neovirano znanstveno delovanje nemogoče v totalitarnih državah in da so za znanost potrebne civilne svobodščine, kakršne so mogoče le v demokraciji.

Letos so šli ameriški znanstveniki še korak dalje in nampanili so, da se je med njimi poridilo gibanje za dejansko prisotstovanje znanstvenikov v organizaciji, katera se bo borila za obstoj demokracije v Združenih državah. To je eden od dveh značilnih pojavov, ki sta se pokazala na letošnjem zborovanju ameriških znanstvenikov v Richmondu. Drugi pojav je ta, da se demokratični znanstveniki iz Evrope selijo v vedno večjem številu v Združene države.

Z velikim zadovoljstvom so konstatirali v Richmondu, da je naselitev večjega števila dobrih znanstvenikov — nekateri izmed teh uživajo svetovni sloves, kot n. pr. Einstein — iz Nemčije, Italije, Rusije in bivše Avstrije, zadnje čase tudi iz Čehoslovakije, zelo obogatela ameriško znanost v splošnem. Vsi ti priseljenici znanstveniki, ki bi tamkaj nedvomno trohneli v koncentracijskih taboriščih, če bi sploh še živeli, se danes krepko udeležujejo v Ameriki in pomagajo pri reševanju nešteti in zelo važnih problemov. To je dobro.

Zanimna nas tudi napovedana organizacija, pri kateri bodo znanstveniki sodelovali za ohrano demokracije v Ameriki. Tu pa imamo nekaj pomislekov. Značaj te organizacije ni še bil pojasnjen. Če ne bo ta organizacija sama stoddotno demokratična in stoddotno objektivna, tako da bo obstoječo demokracijo tudi izboljšala — če bo ta organizacija v prvi vrsti služila ameriškemu burbonstvu — tedaj bo prej koristila totalitarni propagandi kakor demokraciji!

Upajmo, da vsaj napredni znanstveniki vedo, kaj delajo. Upajmo, da ne bodo nasledili reakcij, katera se danes maskira s krinko "demokracije."

"Pakleni plan krvavoga popa..."

Kratko poročilo čikaškemu listu Daily News, da je dr. Anton Korošec odstopil kot notranji minister v Belgradu, ni še pojasnjeno. Ali je Korošec prostovoljno odstopil ali je bil prisiljen — in zakaj? — tega še ne vemo. (Starokrajski listi iz tedna pred božičem so polni inozemskih vesti, ampak o domači politiki niso smeli črhniti niti besedice!)

Med tem pa vidimo, da je kanadski Hrvaški Glas objavil "specielno poročilo" iz Zagreba pod naslovom "Pakleni plan krvavoga popa dra. A. Korošeca nije uspio" ("Pekleni načrt okrvavljenega popa Korošca ni uspel"), v katerem je rečeno, da je bil Korošec zapleten v zaroto, ki je res peklenška, ako je resnična. Poročilo se glasi, da so bili poslani na Hrvaško agenti-provokaterji, ki so imeli tik pred volitvami zaigati nekatere hrvaške cerkve in samostane, krivdo za te požige pa zvaliti na pristaše hrvaške kmetake stranke, oziroma na drja. Mačka in ostale hrvaške avtonomične voditelje, ki so imeli biti pokazani v svetovni javnosti kot navadni komunistični zločinci... Tako na primer so neke osebe hujskale železničarje v Zagrebu, naj zapalijo dominikanski samostan s cerkvijo vred, nakar bi Hrvaštaka zaslovela po vsem svetu kot druga Španija...

To poročilo je lahko izrodek fanatizma, lahko pa je tudi resnično, kajti dandanes je vse mogoče. Hrvaški avtonomisti so kajpada veseli, da je "bio krvavi pop Korošec odbačen."

Lenin likvidiran!

Maršakaterji citatelj Prosvete je lahko videl sovjetski film "Lenin in October," ki je bil predvajal v ameriških kinogledališčih. In kdor ga videl, se gotovo spominja igralca Ščukina, ki je igral Lenina in kateri je vedno iz-

Yonahil takajev piketirajo poslopje General Motors v New Yorku v znak protesta proti delodajalcem, ki nočejo podpisati nove pogodbe.

Tedenski odmevi

ANTON GARDEN
NOVA IMPERIALISTIČNA MASKA—V

Zadnjič sem zaključil s citatom iz Rooseveltovega govora, v katerem je na panameriški konferenci leta 1936 v Buenos Airesu pobijal oboroževanje in militarizem. V tistem govoru je rekel, da oboroževanje neizogibno vodi v vojno ali pa v gošpodarsko propast vsake države.

Zadnji njegov govor ob otvoritvi kongresa je bil največji kontrast njegovega prejšnjega stališča. Rožljaj je s sabljo kot največji militarist in pozival narod k največjemu oboroževanju. Seveda je vse to delal pod masko odpora proti totalitarnim državam in za obrambo demokracije. Slične maske se je posluževal tudi Woodrow Wilson leta 1917, ko je pograt deželo v "vojno za demokracijo", toda pozneje ma shodu v St. Louisu leta 1920 je priznal, da je bila vojna za protekcijo komercialnih interesov. Veliki "demokratje" so pred 20 leti in več prav tako grmeli proti kajzerju kot zdaj grme proti Hitlerju — Mussolini jim je bolj pri srcu, vsaj bil jim je do zadnjega časa in je deloma še vedno.

V zadnjih letih, posebno v zadnjem letu, so se svetovne razmere res spremenile, zelo spremenile. Hitlerja so postavile na noge in ga utrdile iste sile, ki zdaj rohne proti njemu, se mrzlično oborožujejo in pripravljajo mase na nov pokolj. To delajo pod krinko obrambe demokracije, ki je po novem razodetu bolj odvisna od pušk, kanonov in drugega morilnega orožja, kakor zdaj kriče stalinisti in katerega nazora so se oprejele tudi druge burževne sile, ki se sklicujejo na demokracijo. Da je na čelu teh sil veliki demokrat Roosevelt, ni treba poudarjati.

Toda, ako je resnica, da je demokracija odvisna od pušk, tedaj bi morala biti Evropa najbolj demokratičen kontinent na svetu. Da me ne bo kdo napačno razumel in smatral za nepopoljšljivega pacifista, naj rečem, da nisem proti puški. Toda nikakor ne morem prebaviti bunka, ki ga prodajajo razni apostoli burževske demokracije in imperializma. Kar se Amerike tiče, sem siguran, da ji ne preti nobena nevarnost v dogledni bodočnosti in da je gonja za oboroževanje pod masko "demokracije" največji bunk in obenem največja nevarnost, ki preti demokratičnim procesom v tej državi.

Ne pozabite, da bo oboroževalnim načrtom sledilo tudi sprejetje vojnih ali mobilizacijskih načrtov vojnega departamenta, ki so bili že lansko leto predloženi kongresu in bodo gotovo tudi letos, prihodnje leto, dokler ne bodo potrjeni. Ti načrti predvidevajo kompletan totalitarizem, pa naj se imenuje "demokracija" fašizem, vojni militarizem ali kakorkoli že. Ti načrti pomenijo, da U. S. A. postanejo takoj prav tako totalitarna država, kakor hitro bo razglašena vojna.

To si mora ameriško delavstvo zapomniti, zapomniti in zopet zapomniti.

Med vrticami zadnjega Rooseveltovega govora je vsakdo lahko čital, kaj je privedlo predsednika, da se je oklenil oboroževanja in propagiranja agresivne zunanje politike. Ko sem ga poslušal, se mi je zdelo kot bi poslušal poraženega državčika, ki se oprijemlje zadnje bilke. Roosevelt ima res težko stališče. Veruje v kapitalizem, seveda v "boljšjani" kapitalizem. V mejah tega načela je pripravljen poslužiti se vsakega sredstva, da ga reši pred razkrojem in potopom. Ozdravil ga je toliko, da je bolnik shodil in zopet prišel nekoliko k sapi. Tuberkuloza pa je še vedno. Toda, namesto da bi mu bil bolnik hvaležen, ga suje z noži od vseh strani, pod noge mu meče polena, obenem pa kriči, da je slab zdravnik. Če je dober ali slab, ni vprašanje; po mojem mnenju ameriški kapitalizem ne bo do bil boljše.

In ker Roosevelt ni mogel ozdraviti bolnika z raznimi novodealskimi žabvami, se je zdaj zatekel k najbolj drastičnemu sredstvu, k oboroževanju. S tem upa na eni strani ublažiti torijsko opozicijo in narod zediniti z no-

(Dolge na 2. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 10. januarja 1919)

Domače vesti. V Ciceru, Ill., je umrl Fr. Okoren iz Domžal, ki je vodil delavnico za slavnike.

Delavske vesti. Federalna porota v Chicagu se je izrekla za krivdo petorice obtoženih socialistov. V New Yorku so zastavljali pristašnični delavci.

Po svetovni vojni. Nemški spartakoveci (boljševiki) so s silo strmoljavili socialistično vlado potem, ko je bilo čez 300 delavcev ubitih v Berlinu. Na Ogrskem se tudi razvija boljševiška vstaja.

Sovjetska Rusija. Leninova vlada je naložila 20 milijard rubljev novega davka za kritje vojnih stroškov.

(Dolge iz prve kolone.)

praševal: "Kje je Stalin, kje je Stalin? Jaz moram videti Stalina!"

Well, tega Ščukina, ki je igral Lenina, ni več. Ščukin, "slavni ljudski filmski igralec" v USSR, je bil likvidiran. Tako poroča new-yorkski The New Leader, glasilo demokratičnih socialistov. Ščukin je bil likvidiran — in Lenina ni več...

(Dolge na 2. strani.)

Čehi so izgubili svojega največjega pisatelja

Karel Čapek je umrl na božični dan

Iz Prage je dospela presenetljiva novica: Na sam božični dan je umrl svetovno znani češki pisatelj Karel Čapek. "Češko slovo" je v božični številki objavilo vest: "Pisatelj Karel Čapek je tik pred božičnimi prazniki zbolel za vnetjem pljuč. V soboto dopolne je bilo njegovo stanje resno. Vsi, ki ga poznajo in ki so jim njegove knjige, njegovo odlično pero prav ob božičnih praznikih tolikokrat pripravile radost in tolažbo, goreče želijo, da bi bolnik srečno prestopil nevarnost." Žal da se te želje niso izpolnile. Dan na to je veliki predstavitelj sodobne češke literature podlegel bolezni, ki se je zahrbtno razvila iz navadne hripe.

Rodil se je 9. januarja 1889 v Malih Svatenovcích na Češkem. Solal se je večidel v Pragi in dosegel na Karlovi univerzi doktorat iz filozofije. Bavil se je za češko filozofijo in izdal na začetku svoje književne poti zanimivo filozofsko knjigo "Pragmatizem ali filozofija praktičnega življenja" (l. 1917). Kmalu na to je pričel skupaj s svojim bratom Josefom, ki se poleg pisateljstva bavi tudi s slikarstvom, izdajati lepšolske knjige. Oba brata sta se kmalu uveljavila v povojni češki literaturi, vendar je Karel kmalu nastopal samostojno, le tu in tam je spisal kakšno knjigo z bratom Josefom, medtem ko se je Josef bolj uveljavljal v slikarstvu; šele v zadnjem času je zopet razširil svoje pisateljsko delovanje. Dr. Karel Čapek si je za poklic izbral novinarstvo. K temu ga je vodil isti nagib, ki v veliki meri označuje tudi njegovo pisateljsko delo: vplivati na občinstvo, dajati širšim množicam ideje in pobude za razmišljanje in za plemenitejša čustvovanja. Dolga leta je deloval v praškem uredništvu "Lidových novin", kjer so izhajali njegovi vedno duhoviti in zanimivi sestavki, ki jih je list pričel objaviti kot kurtivo na prvi strani. S svojim uredniškim delom je dal enega najvzornjših vzgledov, kako je pisatelj izobrazil novinar, ne da bi bil zato v manjši meri pisatelj-umetnik. Karel Čapek ni bil samo odličen kramljalec in duhovit komentator raznih pojavov in dogodkov, marveč tudi izobren reporter.

Zani so bili Čapkovi pisateljski stiki s prezidentom Osvoboditeljem, dr. T. G. Masarykom. Iz teh stikov so nastali Čapkovi znameniti "Pogovori s T. G. Masarykom", ki so prevedeni v mnoge jezike, tudi v slovenskega Morda ni nič tako globoko razumel Masaryka kot človeka, državnika in misleca, kakor njegov mladi prijatelj dr. Karel Čapek. Usoda je hotela, da ga je preživel komaj dobro leto, čeprav je bil štirideset let mlajši od svojega vzornika in mojstra. Karel Čapek je tudi kot urednik in publicist mnogo in uspešno deloval za interese svoje domovine in vzdrževal obsežne stike z inozemskimi pisatelji in publicisti.

Ena izmed prvih knjig Karla Čapka je bila dobro izbrana in prevedena antologija francoske lirike, ki mu je nastala, kakor sam pravi v uvodu, ob grmenju topov pred Verdunom. L. 1918 je izdal skupaj z bratom Josefom zbirko "Krkonosov vrt", ki vsebuje kratke povesti in kramljanja. Tudi knjiga "Zareče globine" nosi ime obeh bratov. Prvo Karlovo samostojno delo je zbirka filozofskih proz "Božja muka", ki ji je sledila dolga vrsta knjig, saj se je Karel Čapek kmalu uvrstil med najplodovitejše češke povojne pisatelje. Njegovo delo obsega dramatske spise, pripovedno prozo (romane, novele, črtice) in esejistično prozo s potopisi in fejtoni.

Kot dramatik si je pridobil

svetovni sloves, saj je le malo kulturnih dežel, kjer ne bi bili uprizarili vsaj enega Čapkovega dela. Posebno slavo mu je prinesla utopijska igra "R. U. R.", ki jo je Osep Šest prevel v slovenščino. Prav tako so mnogi igrali v Evropi in Ameriki dramo "Življenja žuželk", ki jo je spisal skupaj z bratom. Nadaljnje njegove znane drame so: "Stvar Makropulos", "Ada m Stvarnik", "Bela bolezen" in "Mati." Nekatere so uprizarili tudi v Ljubljani; zadnja, ki smo jo videli pri nas, je bila "Bela bolezen", katere vsebina je po septembrskih dogodkih marsikomu še jasnejša, kakor mu je mogla biti prej.

Iz pripovednih spisov je treba predvsem omeniti trilogijo romanov: "Hordubal" (znan tudi po filmu), "Izpodnebik" in "Vskandanje življenja," dalje zbirke povesti "Mučne povesti," "Povesti iz drugega žepa," romana "Tovarna Absolutnega" in "Krkati" in "Vojna z močera-di."

Izmed esejističnih spisov naj omenimo v tem hipu predvsem sijajno spisane potopise, zlasti "Angleška pisma," "Slike s Holandskega," "Izlet na Špansko" in "Pot na sever." Potopise je sam ilustriral z zanimivimi risbami.

Karla Čapka bi lahko označili kot enega najznačilnejših oblikovalcev Masarykovega humanitarnega realizma. Prav kakor Masaryk je bil tudi Karel Čapek usmerjen na zapad, zlasti v anglosaški svet. Izpovedoval in branil je vero v človeka in človeštvo, v duha in v napredek. Ali ni značilno, da je umrl sorazmerno še mlad v času, ko se zdi, da so te ideje mrknile in ko na njegovi domovini še leže temne sence nedavnih dramatičnih dogodkov? S Karlom Čapkem je Češka izgubila svojega največjega sodobnega pisatelja in najznačilnejšega izpovedalca svoje zapadnjaško usmerjene demokracije.

Karel Čapek je bil najresnejši kandidat za Nobelovo nagrado, k čemur ga je poleg človekoljubnega značaja njegovih spisov vposabljal tudi dejstvo, da so njegova dela prevedena v vse svetovne jezike. Francoski pisatelji so letos na Aragonov predlog poslali v Stockholm spomenico, da naj se letos podeli Nobelova nagrada Karlu Čapku. Predlog je podpisala velika večina pomembnejših francoskih književnikov, med njimi Gide, Duhamel in drugi. Predlog pa je prispel prepozno, ker so švedski akademiki med tem odločili za Buckova. Smrt je sedaj onemogočila, da bi dobil vsaj prihodnje leto kot prvi Čeh to zaslužno svetovno odlikovanje. Prekinila je mnoge njegove načrte in zavila kulturno Češko v žalost.

Tedenski odmevi

(Nadaljevanje s 2. strani.)
vim "enotnim patriotizmom", kakor je rekel v kongresu, na drugi strani pa misli, da bo z oboroževanjem na debelo pognal industrijsko kolesje v tek, kakor ga je na primer Hitler in, delo-

ma tudi Mussolini. Njun vzgled je velika vaba za vsakega kapitalističnega državnika, tudi za Roosevelta, ki mu dela brezposelnost skrbi in preglavice. Toda Anglija, ki je tudi v veliki oboroževalni tekmi že dve leti, tega ne dokazuje. V prošlem letu je njena brezposelnost kljub temu precej narasla. Tudi Roosevelt ne bo rešil brezposelnosti z oboroževanjem. Sedanjí in bodočim generacijam bo naprtel le novo breme na rame in ga usmeril v nov imperialistični tok. Vse drugo je bunk.

Glasevi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)
magično moč, zakaj pa je potem leta 1929 prišlo do velikega poma? In če imajo demokracije slično moč, zakaj pa potem ta kriza še vedno traja in se vleče že deseto leto?

Vse to je le bluf. Podobno je, kakor če bi ti kdo obljubil, da boš dobil avto in povrva še aferja, in sicer ne da te bo vozil, ampak vlekla za nos. Kar se tiče direktne rešitve, bi ga v poštenem in pravičnem sistemu ne bilo treba, ker bi družba, to je vlada uredila sistem tako, da bi lahko delal in si služil kruh sieherni, ki bi bil zmožen in hotel delati.

Sedaj pa je z reliefom tako, da največ koristi tistim, ki imajo relief v rokah, bodisi politično ali pa osebno — navadno oboje. Na primer reliefni direktor države Ohio ima \$500 mesečne plače. To je čedna plača, toliko kot zasluži na leto pet ali šest delavcev. Ampak menda mu tudi ne zadostuje. Prišlo je namreč na dan sledeče: Reliefni direktor je imel naročiti neko pohištvo, bodisi za reliefne delavce ali kliente ali za opremo uradov. V mestu, kjer se je nahajal, bi komad stal \$10, naročil ga je pa drugje, kjer je plačal \$25. Kupil ga je zato drugje, ker je imel interese v dotični tovarni. Svindlerija je na vseh straneh. Reliefni delavec v resnici dobi tisto, kar drugim ostaja.

Relief si lahko predstavljamo kot nekakšno menažerijo all zverinjak, kjer krotitci dajo zverini le toliko hrane, da ne razaja niti ne pogine, ker imajo koristi od nje.

Delavec, to je tvoja dobrota, katero ti delijo za tvoj trud. Ali veš, kdo je tega kriv? Ogledimo si koristi, katere je delavec deležen pod predsednikom Rooseveltom. Če sodimo pravično, je naredil dosti več kot kateri drugi njegovih prednikov. Direktori koristijo sedva ni bilo dosti. Koristil je večinoma onim, ki ga sedaj preklinjajo in obrekujejo njegovo vlado. Edina direktna korist Rooseveltove vlade za maso je ta, da ima delavec sedaj pravico organizirati se. To je edino, za kar mu bo delavec hvaležen. Toda če ne bo oprezen, bo tudi to izgubil.

Omenil sem že, da bo politika igrala veliko vlogo in da se bodo republikanci borili z vsemi štirimi za zmagi pri predsedniških volitvah. Potem se naj delavstvo pripravi, da bo izgubilo pravico do organiziranja, kar organizacije še niso dosti utrjele. Zdaj eden vleče na desno, drugi pa na levo. Na tak način ni mogoče potegniti preoblože-

Nezaželjeni gostje

Kakor ljudje, se selijo neprestano tudi tropi živali iz dežele v deželo. Najbolj znani primer predstavlja siva podgana, pa tudi stenica, ki je n. pr. šele 1806 dosegla Švedsko. Če so nekoč takšni vpadi živali trajali cela stoletja, zasedajo tuji škodljivci Evropo dandanes že v nekoli-ko desetletjih, kajti tudi živali so se naučile rabiti moderne prometne pripomočke, v zadnjem času celo letala. Dokazano je, da so razni nevarni tropi komarji v letalih prepotovali tisoče kilometrov in zasedali v novih krajih nova ognjišča bolezni. Razvoj modernega prometa je omočil celo ameriškim, avstralskim in drugim škodljivcem skok čez Ocean in naselitev v Evropi. Prej so prihajali novi sovražniki ljudi običajno iz Orienta, danes pa nas obiskujejo z vseh celin in otokov. Sem spada n. pr. molj mokar. Strašen je ta naš sovražnik zavoljo tega, ker nam uničuje vsako leto milijonske vrednosti v mlinih. Njegova prvotna domovina je Južna Amerika. Od tam je zasedel Severno Ameriko in proti l. 1860 je prišel v Evropo, pa je danes razširjen skoraj po vseh deželah severnega in južnega zmernege pasu.

Drugi škodljivec, ki se širi z bliskovito naglico, je krčmpirjev hrošč, a nadaljnjo nevarnost predstavlja kaprov hrošč, ki so ga ugotovili že v večini evropskih pristanišč ob Atlantiku in Severnem morju. V Nemčiji je dosegel že Berlin in Düsseldorf, iz Londona si je osvojil vso srednjo Angleško. Najbolj čudno pa je to, da so ga dosegel ugotavljali le v indijskih nižavah, kjer je delal vsako leto strahovito škodo po shrambah za žito in stročnice. V Evropi je videti posebno nevaren sladnim tovarnam in pivovarnam. Škodljivi niso toliko hrošči sami na sebi, kolikor njihove ličinke, ki so silno odporne in prenašajo celo temperature manj nego 5 stopinj pod ničlo in več nego 50 stopinj nad ničlo. Te ličinke zdržijo tudi celo leto dni brez hrane. V neugodnih okoliščinah zapadejo v neko vrsto zimskega spanja, ki traja tako dolgo, da se okoliščine izboljšajo. V neki severnememški pivovarni so v hektoltru slada našli 285.000 ličink. Edini uspešen pripomoček zoper te škodljivke je strupeni plin, pred vsem pruska kislina.

nega voza iz blata. Treba je, da oba vlečeta v eno smer.

Porabimo leto 1939, da si pridobimo kar nam manjka, kar nam je neobhodno potrebno. Dosti časa porabimo brez koristi, bodisi pri kartah, pljači itd., vse za kratek čas. Vzemimo si samo eno uro na dan za študiranje delavskih problemov in bomo imeli več koristi. Delavec, zavedaj se, da imaš samo eno na tem svetu, ki je tvoja last. In to je tvoj glas pri volitvah. Ako se tega zavešaš, da je to resnica, potem ne dopusti, da bi te okradel kakšen hlapec finančnikov ali pa kakšen špijon delodajalca. Volilni glas si moraš predstavljati za zrno, katero posadimo v zemljo, da nam nekaj rodi, kar bomo lahko uživali, toda ne trnje, da ga bomo morali snažiti vse svoje življenje. William Pongratz, 484.

Svastika in slovaške zastave so vihrale v Bratislavi, glavnem mestu Slovačije, ko so se vrstile volitve poslancev.

To velja v ostalem tudi za druge škodljivce po shrambah, n. pr. za ameriškega žitnega hrošča, ki živi sicer tudi od drugih dobrin, n. pr. od drog. Z avstralskim žitom so l. 1919 prenesli na Francosko žitnega kapucince iz družine hroščev. Nekoč je ta hrošč snedel vsa železno rezervno prepečenca trdnjave Bresta, torej na tisoče kilogramov.

Iz Tasmanije izvira avstralski tatnaki hrošč, ki se je v zadnjih letih razširil zelo močno tudi po Srednji Evropi. Ta daje prednost kazelnu, siru in papirju, ne zamaže pa tudi čokolade, popra, koruze in rib. Iz tropskih krajev se je prišill v Evropo kamni hrošč, ki uspešno gospodari tudi po shrambah kakava. Eden najhujših sovražnikov žita po skladnicah je rični hrošč, ki samo v osmih izmed južnih držav Severne Amerike uniči letno žita za podrugom milijardo v našem denarju. Še slabše gospodari po Indiji in Mehiki. V Srednji Evropi začne nastopati v trgovinah s kolonialami kot škodljivec riža, makaronov itd.

V mnogih bolnišnicah severne Nemčije delajo veliko nadlego faraonske in druge mravlje južnih krajev. Še hujša pa je argentinska mravlja, ki pričinja faraonsko mravljo v zadnjih letih v Srednji Evropi spodrivati. Pred njo ni varno nobene žilve, posebno rada pa ima slačice in koruzno moko.

Tako bi lahko našli še dolgo vrsto tujih pritepenec, ki skušajo vedno znova vdreti v naše dežele in povzročajo ogromno škodo. Koliko jih je pa še, ki komaj čakajo, da bi se okiristili z obloženimi mizami Evrope! Človek ima v žuželkah, naj si bodo od kjerkoli, vedno svojega najnevarnejšega, zavratnega in skoraj neranjivega sovražnika.

Pet ubitih v političnih izgrediv

Bogota, Kolumbija, 9. jan. — Pet oseb je bilo ubitih in čez dvajset ranjenih v politični bitki med konservativci in liberalci.

Jugoslavanski regent v Rumuniji

Bukarešta, Rumunija, 9. jan. — Knez Pavel, jugoslavanski regent, je imel včeraj daljšo konferenco z rumunskim kraljem Karolom v Balciku. Zelo jo konferenci z regentom je izrazil Karol. O čem sta razpravljala, ni znano.

Moški nad pomivalnikom

Moški, ki se prvič v življenju sklonj nad pomivalnik, se predaja visoko letičim načrtom. On hoče užgati ženske! Kako je treba napraviti, kako bi se moralo opravljati vsa dolga leta, v katerih njemu ne bi bilo prišlo na misel, da bi se sklonil nad pomivalnik. Toda izkaže se, da je bil apert enkrat lahkomišeln, kakor so pač možki. Pomi-anje posode pač ni kar tako enostavna stvar.

Težave začnajo pri temperaturi vode za pomivanje. Voda ni nikdar dovolj vroča. Za roke pa je lahko vse preveč vroča. Moški vtakne roko vanjo, roka se mu zvije v nenadni belečini, možki zavpije ogorčeno "au!" Nato prišli roko k novemu poskusu; uspe mu, bliskovito nagel prijem požene žličko iz vroče kopeli. Roka, okrepljena po takem poskusu — kako zelo krepljo uspehi! — se znova globlje potopi v vročo tekočino, opče se, a navadi se na opekline. Tako se privadi prenašati njej nevarno temperaturo. Z vsakim dnem gre bolje, vse je potrebno vezbanja.

Vedno več posode je, kakor bi dalo slučiti povprečje. Vprav presenetljivo je, koliko krožnikov, podstavkov, žlic, vilic, nožev zamaže človek, če pri jedi pripisuje kaj važnosti čistoči, ki podžiga tek in razveseljuje oko, številna umazanija, ki izhaja iz čistoče, pa je stopnjavana in zelo raznolika je umazanija prve do oame stopnje. Zato pa je treba pred umivanjem posode urejevati in odbirati. V pomivalnik ne sme vse hkrati, kakor bi hotela ravnati možka preuranjenost; v zdravilno kopel morajo pravzaprav najprej najmanj umazani kosi. Maščoba je ime največjemu sovražniku. Na maščobno mero umazanije je treba misliti in največje obsirnosti so potrebne nedolžnosti polne skodelice za kavo in čaj, te tako rade privlačijo odurno maščobo krožnikov.

Moški se tudi nauči dodajati vodi sode, ki se tako rada topi in kali vodo, pa zdravilno vpliva proti nesnažni masti. Ta mast — vprav presunljivo je, v koliko grdobro se spreminja najlepša mast pečenko in kako neprijetno začne dihati, ko se je pomešala z vročo vodo. Kmalu postane voda za umivanje miakuža polna nesnage. — Tedaj je treba vodo menjati. In vedno znova je treba z nosom oprezovati. Tudi tedaj, ko je posoda iz ognjene preizkušnje prve kopeli prišla v nebesko drugo kopel.

Lonci, v katerih se je kuhala mlečna kaša, kozice, v katerih sta se pražila meso in krompir, kovinske posode, iz katerih so se kadili ham in eggs ali paradizniki, so obteženi s hinavščino in kujavostjo v skorjo spremljenih, na dnu in na stenah posode trdno nalepljenih ostan- kov. Marsikateri vzamejo posebne pomivalniku se odloči za pepel iz pepelnega zaboja in se ukvarja s pomivanjem z navdušenjem sabljača, ki je položil blesteče orožje kakemu junaku. Enako ravna s kuhinjskimi noži, katerih rezila se pojavljajo iz vroče vode popolnoma oslepljene.

Potem je za danes gotov; kajti njegova lahkomišelnost ne vodi do spoznanja, da je treba še kaj napraviti. Susenje in brisanje, tako svetla je suda; posoda, in vendar se pojavlja v

brislaki fatalen vonj. Treba jo je izmenjati in se vedno posluževati občutljive in oprezoče previdnosti. Sledi opravljanje. Tedaj mora biti vsaka izmed posod izpraznjena in izbrisana, na nji ne sme ostati niti najmanjši zadah tega dne. In končno terja kuhinja svojo pošteno pravico, biti mora pometena. Tudi tu je možki kot prava podoba možkega razpljuska več vode kakor je bilo potrebno.

Potem pa, potem stoji možki kot zmagovalec po dobljeni bitki. V rokah ga še ščemi po vroči vodi, prijetno so izlužene od sodne kopeli. Moški ima občutek, ki se ga redko polasti, ima vzvišeni občutek, da je opravil delo, ki je vzvišeno nad vsako možnostjo dvoma. Tudi mu pride na misel, kako je bila njegova glavna prosta pri tolikih vtrcpih, a koliko pomirjenostjo se je zdržal pri mnogih stvareh, ki izven kuhinje ležijo, stoji, se gibljejo in se prerivajo naprej v besnem vrvežu; pride mu na misel, da je boljše, bolj zbrano, temeljitješe in sposobnejše premišljeval kakor pri kakem opravilu, ki sestoji samo iz premišljevanja.

Moški, ki je pomival posodo, je potem sposoben napraviti nekatere filozofske zaključke. On bi stalno pomival posodo, z najbolj tujih krožnikov bi čistil neanago, ki jo je na njih zapustila najbolj čudovita maščobenka. On — že spet se budi njegova častihlepnost — bi se hotel odlikovati v takih premagovanjih tujih gostij in veseljačenj. On sanja o nastopu novega obdobja zase — dve desetletji častipolnega delovanja kot pomivalec krožnikov. In že se vidi, kako sprejema na velikem in veličastnem zborovanju Nobelovo nagrado za pomivanje posode, granje, toda tudi poin tiste zbrano-sti, ki izhaja iz zavesti prave in nepotvorbene zaslužnosti.

Daladier spet posvaril Italijo

Bojni ladji dospel v Džibuti

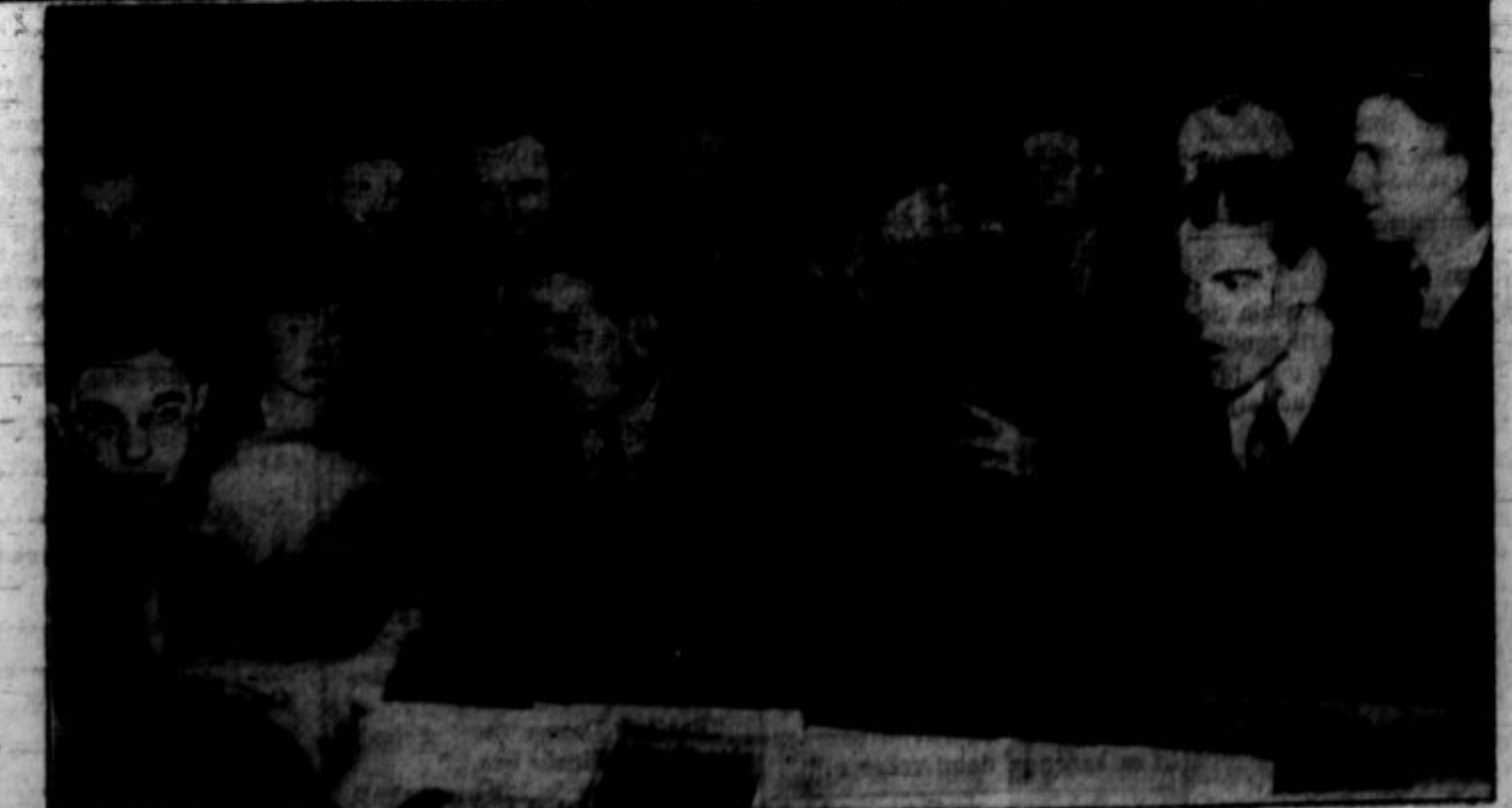
Pariz, 9. jan. — Premier Edouard Daladier, ki se je pravkar vrnil v Pariz z obiska francoskih kolonij v Afriki, je dejal, da mora biti Francija pripravljena na vse eventualnosti. Narod je opozoril na agitacijo italijanskih fašistov na Korsiki, v Tunisiji in Alžiriji ter ponovno izjavil, da Francija ne bo odstopila niti pedi svojega ozemlja Italiji.

Danes se bo vršila seja članov francoske vlade, katere se bo udeležil tudi predsednik Lebrun. Neville Chamberlain, angleški premier, in njegov zunanji minister Halifax, se bosta ustavila v Parizu na svoji poti v Rim in konferirala s francoskimi državnikmi.

Džibuti, francoski Somalija, 9. jan. — Dve francoski bojni ladji sta včeraj dospel v to pristanišče. Poslani sta bili sem, ko se je spor med Francijo in Italijo zaradi kolonij poostiril. Na poti v to pristaniško mesto so tudi francoske čete.

Chicago ima 3.677.700 prebivalcev

Chicago, 9. jan. — Uradno sodijo, da je imelo mesto Chicago 1. januarja 3.677.700 prebivalcev. 301.262 prebivalcev več kot l. 1930, ko se je vršilo federalno štetje prebivalstva,

Grupa pobojnikov, ki je priznala napad na stavkojuče žanitarje pri dveh Hearstovih listih v Chicagu, pred sodiščem.

SIGRID UNDET

JENNY

ROMAN

Postroveni Fran Albrecht

"Da, Rodil se jima je, ko sta bila šest tednov poročena — prav v tistih dneh, ko sem odhajal iz Dresdena in jo pustil na cedilo, potem ko sta mesec dni stanovala skupaj. Ne razumem, zakaj se ni mogel malo prej poročiti z njo. Saj sta se domenila, da se bosta spet ločila. To je ona sama hotela."

"Pfu!" se je oglasila Jenny. Ves čas je poslušala pogovor. "Da gredo ljudje in se poroče s sklepom v arcu, da se bodo nato spet ločili!"

"Križ božji!" se je Hjerrild glasno zasmel. "Pa če se oba poznata zunaj in znotraj in vesta, da ne sodita skupaj."

"Potem naj rajši pustita poroko."

"Gotovo. Svobodno razmerje je veliko lepše. Ali, moj bog — morala je pač. Prihodnje jesen namerava prirediti v Kristijaniji koncert in gledati mora, da dobi učencev za petje. To pa bi ji bilo kot neporočeni ženski z otrokom nemogoče. Sirota!"

"Ze mogoče. — Ostudno pa je vendarle. Če razumete pod svobodnim razmerjem to, da se ljudje družijo med sabo, dasi natančno vedo, da se bodo naveščali drug drugega, potem jaz za to nimam razumevanja. Ze na tem, če se razstre navadna, platična meščanska zaroka, ostane po mojem mnenju zmerom neki mladež. — Če pa je bil kdo že tako nesrečen, da se je zmotil — da potem še zaigra ljudem tako odurno komedijo — gre in sklene neko blasfemično zvezo ter objublja stvari, o katerih že naprej ve, da jih ne bo držal —"

Gostje so odšli šele ob jutranjem svitu. Heggen je ostal še malo, potem ko so drugi že šli.

Jenny je odprla balkonska vrata, da bi se izkaldil tabakov dim. Obstala je tam in se zadržala ven. Nebo je bilo že sivobledo s šibkim rdečkastožlto svetlo nad hišnimi strehami. Bilo je mraz, da je rezalo. — Heggen je stopil k nji:

"Lepa hvala ti. Tako je spet minil božični večer. Kaj premišljuješ?"

"Da prihaja božično jutro. — In rada bi vedela, ali so doma pravočasno dobili moj zaboj," je pristavila čez nekaj časa.

"Če ga nisi poslala šele enajste — je že prišel za časa."

"Upam. — Zmerom je bilo tako veselje za nas, če smo božično jutro prišli v sobo in si ob dnevnih luči ogledovali drevesce in darila. Ko sem bila še majhna. Tihó se je zasmejala. "Veliko snega je padlo letos, mi pišejo. Gotovo so danes otroci tam gori na gorah."

"Da," je rekel Heggen. Malo je obstal in se kakor ona zagledal ven. "Ali, Jenny — prehladila se boš. Pa lahko noč zdaj — in hvala za vse."

"Lahko noč. Vesele praznike, Gunnar!"

Dala sta si roke. Ko je on že odšel, je še malo obstala tam, preden je zaprla balkonska vrata in stopila v sobo.

VII

Nekega dne — bilo je božični teden — je stopil Gram v neko trattorijo. Tam sta sedela Heggen in Jenny, vendar pa ga nista opazila. Ko je obehal svoj plašč, je slišal Heggena, ki je dejal:

"To je, bogme, res nevaren fant."

"Oh da — ostuden!" je zavzdihnila Jenny.

"In, vraga, saj ona tega sploh ne prenese. V tem sciroccu — jutri pa bo seveda spet čisto brez moči. Na delo gotovo tudi ne misli — edino s tem človekom se pajdaš —"

"Ne, na dež? — Jaz pa tudi nič ne morem pri tem. Tako rada hodi v iverbo z njim v tistih svojih malih tenkih lakastih čevljih kljub sciroccu in vsemu, samo ker ji ta človek pripoveduje o Hansu Hermannu."

Ideó mimo njiju, je Gram pozdravil. Gospodična Winge in Heggen sta napravila kretljivo, ko da pričakujeta, da bo prisedel. On pa se je napravil, kakor da ni opazil tega. — Šel je in sedel s hrbtom proti njima višje zgoraj v lokalu.

Razumel je, da govorita o Franciáki Jahrmannovi.

Ni se mogel premagati, da ne bi skoraj vsak dan krenil v vto Vantaggio. Zdad je seveda Jenny Winge skoraj zmerom sama doma — šivala je ali kaj čitala. Bila je videti vesela, če je prišel. Sicer pa se mu je dozdevalo, da se je zadnji čas malo spremenila. Kar nič več ni

F. Molnar: Pavel in Julija

Sola je bila revna, tako siromašna, da pozimi niso imeli niti drva. Toda zmrzovati vendar ni kazalo. Zato je učitelj, nekak dolg, kuštrav in ubog vrag, za katerega ni nihče vedel, iz katerih madžarskih krajev je prišel, ukazal deci, da vsak od njih prinese od doma eno poleno. In tako si lahko videl vsak dan solarje, kako se mučijo, noseč po snegu veliko poleno s seboj.

Bilo je to nekega dne ob sedmih zjutraj. Zimski somrak se niti malo še ni razlesel. Ali deca je že na poti v šolo in se po

lagoma izgublja v snegu, na katerega se zmerom nespreno mede. So otroci, ki stanujejo zelo daleč, tako da morajo že ob šestih zdoma, kajti zakasnití šolo bi bilo strašno. Tako nočed drva, jih deca nespreno preklada z desne roke na levo in obratno.

To jutro, ko so bili že blizu šolskega poslopja, se deček Pavel prestrašen oglašal: — Julija! ... Kaj ti nisi prinesla polena!

bila tako drzna in odločna v svojih izjavah — ne več tako razpoložena, da bi se pričkala in docirala. Nekam potra je bila videti.

Nekega dne jo je vprašal, ali se ne počuti dobro:

"Dobro — oh, že. Pa zakaj?"

"Sam ne vem — a zdi se mi, da ste postali tako nekam tibi, gospodična Winge."

Prižigala je pravkar svetilko, tako da je lahko opazil, kako je zardela:

"Nemara bom morala v kratkem oditi domov. Sestra je dobila pljučni katar in mati je vasa nesrečna." Obmolnila je za trenutek.

"In to me je seveda nekoliko potrijo. Ko bi tako rada še ostala tukaj — vsaj preko pomladi."

Vzela je svoje šivanje v roke in sedla z njim.

Helge je razglabljal, ali je Gunnar Heggen kriv temu — nikoli si ni bil prav na jasnem o tem, ali je sploh kaj med njima. Ta čas je Heggen, ki se mu je srce, kot je zvedel Helge, precej lahko vnelo, gorel za neko mlado dansko bolniško sestro, ki je bivala v Rimu kot strežnica pri neki stari dami. — To, da je zardela, se mu je zdelo take čudno, bilo mu je tako novo na nji.

Ta večer je prišla Franciáka domov, še preden je odšel. Od Božiča sem jo je le poredkoma videl. Vedel je zdaj, da je bil docela nepomemben zanjo. O kakih muhah ali otroški nepristojnosti tu ni bilo več govora. Saj je bilo, kakor da sploh ne vidi več drugih ljudi: nekaj jo je vso izpolnjevalo. Kdaj pa kdaj je hodila okrog kakor v snu.

Kljub temu pa je še nadalje obiskoval Jenny, bodisi, da jo je poiskal v trattoriji, kjer je navadno obedovala, ali pa doma v njeni sobi. Sam je komaj vedel, zakaj dela to. Bilo mu je, kakor da ga nekaj priganja, da bi jo videl.

Neko popoldne je stopila Jenny v Franciáki-ne sobo po steklenico s terpetinom. Franciáka je imela navado, da je jemala iz Jennyne sobe vse, kar je potrebovala, ne da bi kdaj vrnila stvar. In zdaj je ležala Cesca v svoji postelji in dušila svoj jok. Morala se je po prestih splaziti v sobo, Jenny je ni slišala, ko je prišla.

"Za božjo voljo, duša — kaj pa ti je — ali si bolna?"

"Ne. Kar pojdi, Jenny — le pojdi, draga Jenny. Ne, ne morem ti povedati; saj praviš samo, da sem sama kriva."

Jenny je uvidela, da bi nič ne pomagalo govoriti z njo. — Zvečer pa, ko je ležala v postelji in čitala, je Cesca nenadoma smuknila noter v spalni srajci. Obraz ji je bil poln rdečih lis in ves zabuhel od joka.

"Ali smem spati nočoj pri tebi, Jenny — ne morem biti sama!"

Jenny je napravila prostor. Ni se sicer ogrevala za to šego, a Cesca je imela navado, prihajati in prositi, da bi smela spati pri nji, kadar je bila prav posebno nesrečna.

"Ne, Jenny, kar beri — ne bom te motila — samo čisto tiho se bom pritisnila k steni."

Jenny je napravila, kot da nekaj časa čita. Franciáka je od časa do časa suho zaihtela. Nato je vprašala Jenny:

"Ali lahko ugasnem — ali pa imaš rajši, naj gori?"

"Ne, kar ugasni."

V temi je ovila roke okrog Jenny in lhte pripovedovala.

Bila je spet s Hjerrildom v campagni. Tu je jo potem on poljubil. Sprva ga je samo malo oštel, ker je mislila, da je bilo samo za šalo. Nato pa je postal žaljiv v svoji vsiljivosti.

"Na vse zadnje pa je hotel, naj grem z njim v njegov hotel. In to je rekel prav tako, kakor bi me vprašal, ali hočem iti z njim v sladčičarno. Tedaj pa sem se razsrdila in tudi on se je ujezil. In nato mi je zalučal nekaj umazanih, prostakih besed v obraz." Nekaj časa je ležala tiho in se stresala kakor v mrzlici.

"Potlej pa je rekel — no, saj si lahko misliš — nekaj o Hansu. Hans je pravil o meni, ko je pokazal Hjerrildu mojo sliko, tako da si je Hjerrild moral misliti. — Ali razumeš, Jenny," se je tesno privila k prijateljici — "ne, ne bom več storila tega — ne bom se več obešala na tega podleža. — Hans mu seveda ni povedal mojega imena, veš," je rekal čez nekaj časa. "In kajpada niti slutiti ni mogel, da me bo Hjerrild kdaj srečal ali pa me spoznal po sliki, ki je bila napravljena, ko sem bila stara osemnajst let."

(Dalje prihodnjaj.)

— Nisem prinesla. Tedaj se ustavi še ostala deca. Kaj takega se še ni zgodilo. Julija je prva, ki se upa brez drva priti v šolo. Ako učitelj to opazi, težko ji!

— Zakaj nisi prinesla? jo vpraša malo dekle, ki je komaj držalo veliko poleno pod roko, — učitelj te bo tepel.

Julija ji ne da odgovora. Pavel, ki je bil zmeraj njen prijatelj in je zato mislil, da ima pravico biti strog z njo, krične:

— Torej, zakaj nisi prinesla drva?

Julija zmigne z rameni in odgovori:

— Ker jih nimamo — Tvoj oče nima drv? — Nima. — A vaš sosed? — On ima. Dal je štirikrat in je rekel, da ne da več.

Deca se napoti dalje. Nesreča je to. Ali zaradi te nesreče ne smejo zamuditi šole. Krepko tišči vsak svoje poleno k sebi in vsak zase je srečen, da ni on tisti, ki je brez drva. Julija koraca prav ravnodušno z njimi, poleg nje zelo zaskrbljeni Pavel. Njej je šele šest, njemu osem let. On bolje razume vso stvar in zato ga toliko skrbi.

Julija misli: Ni drv, pa jih ni in učitelj bo to že tako razumel. Ali Pavel slutí, da ne bo tako lahko. In v kolikor je njegova tovariška ljubezen do male rasla, toliko več mu je bilo poleno pod pazduho zmeraj težje.

Medtem so se že približali šoli. Julija je še vedno mirna. Zato pa je Pavel zmerom bolj razburjen. Učitelj jo bo prav gotovo tepel, vlek za lase in poslal klečat v kot. To bo strašno! Bolje je, da ona ve, kakšna nevarnost ji preti. Pred vrati šole je Pavlovo razburjenje doseglo višek. Ta mala goska gre mirno v šolo, a on dobro ve, da se bo z njo nekaj strašnega primerilo. Ni se mogel več zdržati in ji reče:

— Čuj, učitelj te bo vseeno tepel!

Julija tiho odgovori:

— Pa naj me tepe.

Tega ni mogel več prenesti. Zelo se vznemolji in jezno ji reče:

— Evo, na ... vzemi moje poleno, ti neumna goska! Pa le čvrsto ga drži ...

Julija mirno vzame poleno pod roko in s ničemer ne pokaže, da li ji je to drago ali ne. Nič ne reče, še zahvali se ne.

Mirno gre v šolo, Pavel za njo. Počasi se ga prijemlje strah, pa je vendar srečen, da je malo rešil.

V šolski sobi je bilo neobičajno temno. Sveča ali kakšna svetilka bi bila zelo dobrodošla. Pavel se hoče neopaženo pretihotapiti v učilnico, ko se začuje kričoč glas učiteljev:

— Pavel! Pavel! Stoj!

V šoli nastane grobna tišina.

— Kje so drva?

Pavel stoji kakor ukopan.

— Kje je poleno? ... nemilosrdno zagrmí učitelj. — Nočes govoriti? A? ... In že zagradi za palico, ter ósvrknje Pavla, ki samo zaostaja, svilajoč se.

— Nočes odgovarjati? ...

— Niti odgovora mi ne daš? A? Čakaj! Jaz ti bom pokazal ...

In vsako njegovo besedo ali vprašanje je pospremila šiba s skelečimi udarci.

— Tebi na ljubo, misliš, da bom tu zmrzal? A ... Je li? In še mi ne odgovoriš? ...

— Besni učitelj končno z vso silo sunje Pavla k vratom:

— Marš domov! In če mi še jutri prideš brez drva, te bom zapril!

Pavel, ves v solzah in jecajoč, komaj zbere toliko moči, da gre po svoj suknjič in kučmo. Učitelj mu s hudim pogledom sledi. Oblačec se pri obešalnku, tik zraven šolskih klopi s preplašeno dečo, nad katero bi se mogel čuti najmanjši šelest muhe, Pavel z muko zadržuje jok, ki ze sila na dan.

Tik zraven je stisnjena v klopi mala Julija. Pred njo leži zvezek in vsa nemirna nespreno poskuša, da napiše:

Pavel, Pavel, P, P, P ...

To je Pavla ganilo v srce. Debele solze so se mu usule na lice in po zmeraj jačjem jecanju je občutil, da je jok že zelo blizu. Vendar ni mogel, da se ne bi še enkrat, nagnil nad klop. Mala neumna Julija je zdaj mirno in počasi pisala: dobro, d, d, d ... potem se je vsa nagnila nad zvezek in kar je mogla lepše, veliko pripisala: d, d, d ... drva, ali poleno!

Zdad mali Pavel ne more več zdržati. Plane v jok, naglo reče k izhodu, kjer počasi in tiho zapre vrata za seboj, kakor se to pač spodobi.

Za kazen

"Le zakaj ni tudi otrok zbolel, če sta se oba, oče in mati, zastrupila s gobami?"

"Takrat je bil ravno poreden in za kazen ni dobil večerje!"

Ali ste naročili na dnevniki Prosveto? Podpirajte svoj št!

VRHNJA PLAST

"Jaz sem član Phi Beta Kappe." "Tudi jaz se ne počutim dobro."

Pozabljena aktovka

Myra Gruenbergova

Mladi pariški odvetnik Charles Odelen je nekega dne zadržal v majhnem mestu Bassaloupu, da bi prikrbel važne poizvedbe za senzacionalni proces, ki bo v njem nastopil kot zagovornik. Z uspehom svojega potovanja je bil izredno zadovoljen: v njegovih aktovki so bile listine, ki so bile odločilnega pomena za proces. Razen tega je imel pa še čisto oseben razlog, da mu ni bilo treba obžalovati svojega bivanja v Bassaloupu: spoznal je očarljivo žensko, ženo mestnega župana, ki je bila, kakor so mu namignili, popolnoma nepristopna. Pri njem kajpak ni uresničila tega opravljanja in ni bilo po njenem, da ji je šele zadnji popoldan njegovega bivanja v Bassaloupu odstopnost njenežga moža in služkinje ponudila priljubljenost, Parizana povabiti na čaj. Charlesu je tako krasno postregla, da oba še opazila nista, kako čas beži. Le z največjo težavo se je mogel izogniti vračajojemu se možu in ujeti svoj vlak.

Ravno ko je hotel stopiti v vlak, ga je pa prešinil strah: v stanovanju gostoljubne gospe je pozabil svojo aktovko z dragocnimi listinami. Razen nevarnosti, da bi mož utegnil odkriti ta izdajalski dokaz in izjaviti posledice, je Charles je predobro vedel, da bi imelo zasliševanje brez te podlage le kaj jalov konec.

Kaj naj stori? Jutri zjutraj se bo vršilo v Parizu zasliševanje; in čeprav razen tega vlaka, zdaj odhaja brez njega, odhaja še poslednji, ki bi ga utegnil o pravem času pripeljati domov, zgodaj zjutraj — kaj bi dosegel s tem? Kako naj sredi noči iz tuje hiše, kjer je mož pravkar legel k počitku, dobi svojo aktovko?

Obupan si je prižgal cigareto za cigareto in nespreno hodil pred nizkim postajnim poslopjem sem in tja. A zastoj si je belil svojo sicer tako iznajdljivo glavo ...

Hripav glas ga je zmotil v njegovem premišljevanju: neki postopač ga je prosil za milodar. V istem trenutku se je odvetniku vsilil drzen načrt.

"Ali hočete zaslužiti bankovec?" ga je vprašal.

Postopač ga je nezaupno pogledal.

"Nič nevarnega," se je podvil pristaviti Charles, "oddali bi samo majhen listek, potlej pa brž izginili."

Kmalu sta se zedinila. Stavek, ki ga je napisal s potvorbno pisavo na majhen papir in ki ga je čez četrt ure držal v rokah zaspani župan, se je glasil takole:

"Pazite! Danes zvečer bodo viomili v občinski urad."

Postopač se je hitro umaknil, še preden se je osupli prejemnik nenavadnega obvestila zave-

del, ali morebiti ne sanja. Preteklo je še dokaj časa, preden se je opomogel od strahu. A čas je bil, da obvesti o tem še druge. Hitro si je nataknil obleko, stekel je na žandarmerijo, previdno obvestil tudi gasilce in kmalu je bil ves Bassaloup na nogah; ljudje so obkolili občinski urad, ne da bi vedeli, kaj se je prav za prav zgodilo.

V splošni zmedni ni nihče opazil, da je Charles, ki je šel za svojim siom v primerni razdalji, stekel navzgor po stopnicah, takoj kot je župan zapustil svojo hišo. Srce mu je burno razbijalo v prsni. Kako naj se pred lepo ženo opraviči zaradi nočnega kršenja miru? Ali bo razumela, da je moral po vsaki ceni dobiti listine za proces in da se mu je vzrok zdel dovolj važen, da je vzemirnil vse mesto z županom, orožniki in gasilci vreed?

Imel je nepotrebne skrbi, kajti ona ni terjala nobenega pojasnila. Njene oči so se svetile od veselja nad nepričakovanim svidenjem, že nekaj ur po slovesu za nedolocen čas. Sreča ne potrebuje pojasnil! Pariški čarodej je na skrivaj z očmi poiskal aktovko, ki je ležala na enem izmed belo popleskanih stolov v predsodbi, potlej je pa nežno zaspešetal:

"Ali si huda? Da bi te še enkrat videl, sem spravlil ves Bassaloup na noge."

Ne, ona ni bila niti najmanj huda. Celó najbolj razvajeni že-

bi ni laskal takšen poklon, tem bolj je tej neizkušeni ženi, ki je živela ob strani nič hudega me slutečega moža, ki ni opazil niti tistega, kar je imel pred očmi: tujeve aktovke prav tako me kakor izredne lepote svoje ženice. Charlesa je pa prevzel njen pogled in skoraj ni več lagal, ko je ponovil:

"Vse to sem storil le zato, da bi te še enkrat videl!"

Spet jima je čas po bliskovito minil in spet se je le z največjo težavo umaknil njenemu možu, ki se je pobit vračal iz svoje neuspešne nočne straže v občinski pisarni, in komaj je ujel — poslednji vlak.

Charles se je pomiril po vseh svojih pustolovščinah in medtem ko ga je brzí vlak nesel proti Parizu, je muzajoč se premišljeval o vseh dogodkih pretekle noči. Ponosno je sam sebi čestital k drzemu načrtu, ki ga je uspešno izvedel. V duhu je oživel vse slike zadnjih ur: v duhu je videl postopača pred železniško postajo, snetežga župana, ki je tekel iz svoje hiše, na pomoč hitečim gasilcem, razburjene prebivalce, lepo ženo ...

Na lepem ga je pa presunil strah: spomnil se je belo popleskanega stola v predsodbi, ki je na njem ležala še v drugič — pozabljena aktovka ...

HUMOR

Zlobnost

"Pomislite, ko sem prišel snodci domov, je moj triletini sin trgal moje pesmi ..."

"Za vraga, ali zna igralec že brati ...?"

V hotelu

"Koliko sem dolžan?" vpraša gost.

"Katero sobo ste pa imeli, go spod?"

"Sobe so bile vse zasedene, zato sem moral ležati na biljardu!"

"Aha, to pa stane dvajset dinarjev na uro!"

Pridna žena

Miha: "Ti imaš pa res pridno ženo, Jože."

Jože: "Da, da, kadar pridem ponoči pozno domov, včasih še z metlo v roki stojim pri vratih!"

NA PRODAJ

Gostilniški prostori v Slov. narod. domu v La Salle, Ill. Podrobnosti se dobe pri lastnici:

MRS. ANNA DULAR 1659 First st., La Salle, Ill. — (Adv.)

HIŠA NA PRODAJ

6 sobna (bungalow) hiša, centralna kurjava, zaprt poré in garaža za 2 kari, se proda za \$5600, ali zamenja za "cottage" hišo na 5138 S. Albany ave., Chicago, Ill. — (Adv.)

Najzanimivejše dnevne delavške vesti so v dnevniku "Prosveta." Ali jih čitate vsak dan?

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse članove, za člano ali nečlano \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri vpisu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00. Za Ciccero in Chicago je \$7.50

1 tednik in ..... 4.80 1 tednik in 6.30

2 tednika in ..... 3.60 2 tednika in 5.10

3 tednike in ..... 2.40 3 tednike in 3.90

4 tednike in ..... 1.20 4 tednike in 2.70

5 tednikov in ..... nič 5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2)..... Čl. družva št.....

3)..... Čl. družva št.....

4)..... Čl. družva št.....

5)..... Čl. družva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik